

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ของครูศิลปศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ จังหวัดชายแดนภาคใต้"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา ด้าน
นักเรียน ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผลิตและใช้สื่อ
การสอน ด้านการวัดและประเมินผล

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การสุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถม
ศึกษานานาชาติ สังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ ที่มีจำนวนนักเรียนนับถือศาสนาอิสลาม
เกินร้อยละ 80 ซึ่งสุ่มประชากรได้จำนวน 159 คน

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร
และงานวิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา
จำนวน 6 ท่าน พิจารณาความถูกต้องเหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข แบบสอบ
ถามที่สร้างขึ้นในงานวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปะศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอนศิลปะศึกษา
2. ด้านนักเรียน
3. ด้านการเตรียมการสอน
4. ด้านหลักสูตร
5. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน
7. ด้านการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปะศึกษาของครูในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านครูผู้สอนศิลปะศึกษา
2. ด้านนักเรียน
3. ด้านการเตรียมการสอน
4. ด้านหลักสูตร
5. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
6. ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน
7. ด้านการวัดและประเมินผล

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสอนศิลปะศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-Ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการส่งแบบสอบถามและรับคืนตามรายชื่อโรงเรียน ส่งแบบสอบถามจำนวน 148 ชุด ได้รับคืนทั้งสิ้น 128 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.48

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสถานการณ์สอนศิลปศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้นำมาวิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลที่ได้มาเสนอในรูปแบบตารางความเรียง

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในด้านต่าง ๆ ได้นำมาวิเคราะห์โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลที่ได้มาเสนอในรูปแบบตารางความเรียง

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยการจัดลำดับความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาสถานภาพของครูผู้สอนศิลปศึกษา พบว่า จากจำนวนครูผู้สอนศิลปศึกษา 128 คน เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คือเป็นเพศหญิง 69 คน คิดเป็นร้อยละ 46.09 เป็นเพศชาย 59 คน คิดเป็นร้อยละ 53.19 ครูส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 36-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.1 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธคิดเป็นร้อยละ 53.1 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 37.5 ครูส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 68.0 ครูส่วนใหญ่ศึกษาวิชาเอกทางด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เอกศิลปศึกษา เช่น เอกภาษาไทย พลศึกษา บริหารการศึกษา สังคมศึกษา จำนวนร้อยละ 49.2 ส่วนผู้ที่จบเอกศิลปศึกษามีจำนวนร้อยละ 20.3 ในด้านประสบการณ์ในการสอนศิลปศึกษา ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการสอนเป็นเวลา 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.6 ส่วนความถนัดในการสอนกิจกรรมศิลปศึกษาส่วนใหญ่มีความถนัดในการวาดภาพระบายสี คิดเป็นร้อยละ 50.0 ด้านประสบการณ์ในการเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรืออบรมวิชาการทางศิลปศึกษา

ครูส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาหรืออบรมทางวิชาการทางศิลปศึกษาจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 71.9

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการสอนศิลปศึกษาในค้ำานครูผู้สอนค้ำานักเรียน ค้ำานหลักสูตร
ค้ำานการเตรียมการสอน ค้ำานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ค้ำานการผลิตและใช้สื่อการสอน
ค้ำานการวัดและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

ค้ำานครูผู้สอนศิลปศึกษา (ตารางที่ 2)

เมื่อพิจารณาค้ำาคความถี่และค้ำาร้อยละของสภาพการปฏิบัติค้ำานครูผู้สอนศิลปศึกษามีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.73$) ข้อปฏิบัติที่ครูผู้สอนมีการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานศิลปศึกษาในโรงเรียน ($\bar{X} = 3.21$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีสภาพการปฏิบัติต่ำสุดได้แก่ มีครูศิลปศึกษาเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ($\bar{X} = 2.29$)

ค้ำานนักเรียน (ตารางที่ 3)

เมื่อพิจารณาค้ำาคความถี่ และค้ำาร้อยละของสภาพการปฏิบัติค้ำานนักเรียนข้อปฏิบัติค้ำานนักเรียนตามการรับรู้ของครู มีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.39$) ข้อที่มีการปฏิบัติสูงที่สุดได้แก่ การที่นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษาบางรายวิชาได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.86$) ข้อปฏิบัติค้ำานนักเรียนตามการรับรู้ของครูข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ การที่นักเรียนสามารถนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี ($\bar{X} = 3.05$)

ค้ำานหลักสูตร (ตารางที่ 4)

เมื่อพิจารณาค้ำาคความถี่และค้ำาร้อยละของสภาพการปฏิบัติค้ำานหลักสูตรศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน พบว่า มีสภาพโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.74$) สภาพการปฏิบัติค้ำานหลักสูตรข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ การปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.59$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ ข้อ 2.2 ความสอดคล้องของหลักสูตรศิลปศึกษากับศาสนาในท้องถิ่น ($\bar{X} = 1.95$)

ค้ำานการเตรียมการสอน (ตารางที่ 5)

เมื่อพิจารณาค้ำาคความถี่ และค้ำาร้อยละของสภาพการปฏิบัติค้ำานการเตรียมการสอนศิลป

ศึกษาตามการรับรู้ของครูมีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$) ข้อปฏิบัติด้านการเตรียมการสอนที่มีสภาพการปฏิบัติสูงสุด ได้แก่ การศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแนวการสอน ($\bar{X} = 3.24$) ข้อปฏิบัติด้านการเตรียมการสอนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ เวลาในการเตรียมการสอนของครูศิลปศึกษา ($\bar{X} = 2.42$)

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (ตารางที่ 6)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่ และค่าร้อยละของสภาพการปฏิบัติ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษามีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับ ปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.39$) ข้อปฏิบัติด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.56$) ข้อปฏิบัติด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ กิจกรรมศิลปศึกษาในเนื้อหาการอ่านและถักทอที่จะมีผลต่อวัฒนธรรมของผู้เรียน

ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน (ตารางที่ 7)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของสภาพการปฏิบัติด้านการผลิต และใช้สื่อการสอน มีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) ข้อปฏิบัติด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ การพิจารณาเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมศิลปศึกษาในแต่ละเนื้อหา ($\bar{X} = 3.54$) ข้อปฏิบัติด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน ในข้อวัสดุที่ต้องจัดซื้อ ($\bar{X} = 2.06$)

ด้านการวัดและประเมินผล (ตารางที่ 8)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่ และค่าร้อยละของสภาพการปฏิบัติ ด้านการวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษา มีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) ข้อปฏิบัติด้านการวัดและประเมินผลข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาในการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนและตรวจผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.55$) ข้อปฏิบัติด้านการวัดและประเมินผลข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับ การวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.00$)

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของครูในด้านครูผู้สอนด้านนักเรียน ด้านหลักสูตร ด้านการเตรียมการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการผลิตและ

ใช้สื่อการสอน ด้านการวัดและประเมินผล - สรุปได้ดังนี้

ด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา (ตารางที่ 9)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของปัญหาการสอนศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของครู ในด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา พบว่า มีปัญหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ต่ำจนถึงสูง ($\bar{X} = 3.28$) ปัญหาด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ โรงเรียนจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ให้ครูอย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.64$) ปัญหาด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา ข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด คือ จำนวนคาบที่สอนในแต่ละสัปดาห์มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.90$)

ด้านนักเรียน (ตารางที่ 10)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของปัญหาการสอนศิลปศึกษาตามการรับรู้ ของครู ศิลปศึกษา ในด้านนักเรียน พบว่า มีปัญหาในด้านนักเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ปัญหาด้านนักเรียนข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ความสามารถของนักเรียน ในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษา ($\bar{X} = 3.97$) ปัญหาด้านนักเรียนข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การที่นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 2.84$)

ด้านหลักสูตร (ตารางที่ 11)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของปัญหาการสอนศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของครู ศิลปศึกษาในด้านหลักสูตรพบว่า มีปัญหาในด้านหลักสูตร โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.83$) ปัญหาด้านหลักสูตรข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ความสอดคล้องของหลักสูตรศิลปศึกษากับท้องถิ่นในด้านศาสนา ($\bar{X} = 3.53$) ปัญหาด้านหลักสูตรข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ ความเข้าใจหลักสูตรศิลปศึกษาของครูผู้สอน ($\bar{X} = 2.01$)

ด้านการเตรียมการสอน (ตารางที่ 12)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่ และค่าร้อยละของปัญหาการสอนศิลปศึกษาด้านการเตรียม การสอนพบว่า มีปัญหาในด้านการเตรียมการสอนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) ปัญหาด้านการเตรียมการสอนข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ การเตรียมการสอนศิลปศึกษาโดยคำนึง ถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นด้านศาสนา ($\bar{X} = 3.77$) ปัญหาด้านการเตรียมการสอน ข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแนวการ

สอน ($\bar{X} = 2.86$)

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (ตารางที่ 13)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละ ของปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครูสอนศิลปศึกษา พบว่า ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียน ($\bar{X} = 3.84$) ปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอนข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนาการด้านร่างกายของเด็ก ($\bar{X} = 2.77$)

ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน (ตารางที่ 14)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของปัญหาด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา พบว่า ปัญหาด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) ปัญหาด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ การสร้างหรือจัดหาหุ่นจำลอง หรือรูปภาพตัวอย่างที่ไม่จัดวัฒนธรรมของท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.58$) ปัญหาด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การใช้สื่อการสอนในชั้นสรุปบทเรียน ($\bar{X} = 2.80$)

ด้านการวัดและประเมินผล (ตารางที่ 15)

เมื่อพิจารณาค่าความถี่และค่าร้อยละของปัญหาด้านการวัดและประเมินผลตามการรับรู้ของครูผู้สอนศิลปศึกษา พบว่า ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 3.00$) ปัญหาด้านการวัดและประเมินผลข้อที่มีความถี่น้อยที่สุด ได้แก่ การวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์ครบทุกข้อ ($\bar{X} = 2.41$)

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาของครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา

ด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านครูผู้สอนศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ชาติครูที่มีความรู้ และความสามารถทางศิลปศึกษา โดยเฉพาะครูที่จบทางศิลปศึกษาโดยตรงมีจำนวนน้อย รองลงมาตามลำดับ คือ ควรจัดให้มีการฝึกอบรมและสนับสนุนด้านการสอนศิลปศึกษาให้มากกว่าที่เป็นอยู่และเสนอแนะให้จัดคู่มือครูทางศิลปศึกษา โดยเฉพาะและควรจะมีรายละเอียดสำหรับครูในวิชาเอกอื่นที่สอนในวิชาศิลปศึกษาเข้าใจได้ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะให้ครูในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดแผนการสอน เพื่อให้แผนการสอนมีความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เพื่อง่ายต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษา และควรเพิ่มเวลาในการเรียนการสอนศิลปศึกษาในแต่ละสัปดาห์ เนื่องจากการสอนศิลปศึกษาต้องการความต่อเนื่องในการสร้างผลงาน

ด้านนักเรียน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูผู้สอนศิลปศึกษาในด้านนักเรียน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การที่นักเรียนควรมีความรู้พื้นฐานทางศิลปศึกษาที่ถูกต้อง โดยได้รับการถ่ายทอดจากครูผู้สอนที่มีความรู้ด้านศิลปศึกษารองลงมาตามลำดับ คือ การที่นักเรียนขาดอุปกรณ์การเรียนศิลปศึกษา นอกจากนี้การที่นักเรียนมีประสบการณ์ด้านศิลปศึกษาน้อย ขาดทักษะควรมีการนำนักเรียนไปศึกษางานศิลปะในสถานที่ต่าง ๆ และควรให้ผู้เรียนได้ฝึกภาคปฏิบัติให้มากกว่าเดิม นอกจากนี้ครูยังให้ความคิดเห็นว่านักเรียนไม่สามารถนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และนักเรียนไม่เข้าใจในวิธีการและขั้นตอนการปฏิบัติงานทางศิลปศึกษา

ด้านหลักสูตรศิลปศึกษา

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านหลักสูตรศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาวิชาบางตอนของศิลปศึกษายังไม่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมของท้องถิ่นกล่าวคือ บางอย่างขัดกับความรู้วิถีค่านิยม วัฒนธรรม ควรมีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางตอน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น รองลงมาตามลำดับคือ ควรเพิ่มเนื้อหาให้มากขึ้นโดยมีการให้บุคคลากรในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และยังมีความคิดเห็นว่าวิชาศิลปศึกษาควรมีความสำคัญเทียบเท่าวิชาอื่น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาว่า แต่ละโรงเรียนมีการดำเนินการตรงตามหลักสูตรและถูกต้องเพียงใด

ด้านการเตรียมการสอน

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะด้านการเตรียมการสอนศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ครูต้องรับผิดชอบสอนหลายรายวิชาจึงทำให้ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนน้อยรองลงมาตามลำดับ ได้แก่ การที่ครูขาดวัสดุอุปกรณ์ในการเตรียมการสอนและครูไม่มีความถนัดในวิชาศิลปศึกษา จึงขาดทักษะในการเตรียมการสอน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะว่าควรจัดให้มีคู่มือ การเตรียมการสอนศิลปศึกษาสำหรับครูผู้สอนที่ไม่มีความรู้ทางศิลปศึกษา เพื่อการเตรียมการสอนง่ายขึ้น และครูไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาจึงยากต่อการเตรียมการสอน และครูไม่เห็นความสำคัญของวิชาศิลปศึกษาจึงขาดการเตรียมการสอนที่ดี

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษา

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะในด้านการกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ การที่ควรจัดให้ครูในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในท้องถิ่น เพราะกิจกรรมศิลปศึกษาบางกิจกรรมไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนและมากเกินไปที่ผู้เรียนจะปฏิบัติได้ รองลงมาตามลำดับคือ ควรจัดให้มีกิจกรรมศิลปศึกษาใหม่ ๆ และที่สำคัญ ควรมีความสอดคล้องกับสภาพนักเรียนและท้องถิ่น กิจกรรมการเรียนการสอนศิลปศึกษาควรจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นที่ครูขาดทักษะในการจัดกิจกรรมจึงทำให้วิชาศิลปศึกษาไม่น่าสนใจอันมีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ในด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ขาดงบประมาณในการผลิตสื่อการสอนทางศิลปศึกษา รองลงมาตามลำดับ คือ ครูขาดความรู้ในการผลิตสื่อการสอนทางศิลปศึกษา นอกจากนั้น ควรมีการจัดให้ห้องเรียนทางศิลปศึกษาโดยเฉพาะ สื่อการสอนไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ เนื่องจากทางโรงเรียนให้บริการไม่เพียงพอและข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดอบรมการผลิตสื่อการสอนใหม่ ๆ และควรจัดสื่อการสอนทางศิลปศึกษาโดยตรงจากกรมวิชาการที่มีลักษณะเดียวกันให้กับทุกโรงเรียน

ด้านการวัดและประเมินผล

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้านการวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาที่ผู้ตอบแบบสอบถาม

ถามกล่าวถึงมากที่สุด ได้แก่ ควรมีแบบการวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาให้กับครูผู้สอนที่ไม่มี
 ความถนัดในทางศิลปศึกษา รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับการวัดและ
 ประเมินผลทางศิลปศึกษา ครูผู้สอนควรศึกษาผลงานให้เข้าใจก่อนทำการวัดและประเมินผลทาง
 ศิลปศึกษา นอกจากนี้ควรมีการจัดการด้านอาคารวัด และประเมินผลโดยคำนึงถึงความแตกต่างของ
 นักเรียน ในแต่ละภาคของประเทศ และการวัดผลทางศิลปศึกษายังขาดความเที่ยงตรง ควร
 เเก้ไขมาตรฐานในการวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาที่แน่นอน

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครู
 ผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้
 แบ่งเป็น 2 ตอน คือ สภาพการสอนศิลปศึกษา ปัญหาการสอนศิลปศึกษา

อภิปรายผลสภาพการสอนศิลปศึกษา

ด้านครูผู้สอน

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนดได้พบว่ามี การปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปาน
 กลาง ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับ
 วัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ง่ายขึ้น แสดงให้เห็นถึงการที่ครูผู้สอนมีความ
 พยายามที่จะใช้วิธีสอน ให้เหมาะกับนักเรียนในท้องถิ่นนั้นดังที่ทราบแล้วว่า จังหวัดชายแดนภาคใต้
 มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศในด้านวัฒนธรรม ศาสนา ภาษาและความเชื่อ และสิ่ง
 เหล่านี้มีอิทธิพลต่อจิตใจของประชาชน โดยเฉพาะศาสนาอิสลามได้สร้างวัฒนธรรมอันครอบคลุมถึง
 ชีวิตความเป็นอยู่ กำหนดแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติตั้งแต่เกิดจนตาย (กรม
 วิชาการ, 2531) หน้าที่ของครูจึงต้องเป็นผู้ที่เลือกจัดการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียนให้มีความ
 ยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียน ครูผู้สอนควรจะเรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการ
 ของท้องถิ่น โดยมีการพิจารณาวิธีสอนที่มีความเหมาะสม (กรมวิชาการ, 2521)

จากผลการวิจัย ข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยนั้นคือ ความไม่เพียงพอของครูศิลป์ศึกษาต่อจำนวนนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ส่วนตัวพบว่า มีครูผู้จบวิชาเฉพาะศิลป์ศึกษาน้อยมาก นอกเหนือเป็นผู้ที่จบเอกประถมศึกษาและอื่น ๆ เช่น คหกรรม บริหารการศึกษา พลศึกษา ฯลฯ และจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ครูตอบมากที่สุดเป็นเรื่องเกี่ยวกับการขาดครูผู้สอนที่มีความถนัดทางวิชาศิลปะ เช่นกัน Hurwitz , Michael Day (1991) มีความคิดเห็นว่า เมื่อจะพิจารณาว่าใครจะเป็นผู้สอนศิลป์ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ควรจะเป็นครูที่จบทางเอกศิลป์ศึกษาจะสอนได้ดีกว่า อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นอื่น ๆ ที่ต้องพิจารณาควบคู่กันไปเกี่ยวกับที่หลายกรณีใช้ครูที่จบจากเอกอื่น หรือครูประจำชั้นสอนวิชาศิลป์ศึกษาคือ

- งบประมาณ ในบางโรงเรียนไม่มียกงบประมาณในการจ้างครูศิลป์ศึกษาโดยเฉพาะ
- แนวความคิดทางปรัชญาการศึกษา คิดว่าหลักสูตรศิลป์ศึกษาเป็นแบบบูรณาการศิลป์ศึกษาเป็นพื้นฐานควรได้รับการสอนโดยครูประจำชั้น

จากผลการวิจัยของอาร์พิน เทพลักษณะ (2530) เกี่ยวผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในเขตการศึกษา 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีแนวโน้มว่าจะลดลง เพราะขาดครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถในวิชาเฉพาะ ดังนั้นครูผู้สอนศิลป์ศึกษาที่ไม่ได้จบทางศิลป์ศึกษาโดยตรงควรคำนึงถึงและศึกษาวิธีการสอนอย่างถูกต้อง กล่าวคือ ผู้ที่ไม่ได้จบทางศิลปะโดยตรงจะสอนในรายวิชานี้ได้ดีถ้าหลักสูตรศิลป์ศึกษาเป็นระบบระเบียบมีความชัดเจน และมีขั้นตอนหลักการทำงานที่แน่นอน (Hurwitz , Michael Day, 1991) จึงเป็นหน้าที่ของครูศิลป์ศึกษาและผู้บริหารในการที่จะสนับสนุนให้มีการจัดการอบรมและเข้ารับการฝึกหัด หรือศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในวิชาศิลป์ศึกษา เพราะนับเป็นวิชาที่มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตเป็นคนที่มีความประพฤติดี

ด้านนักเรียน

เมื่อพิจารณาจากการปฏิบัติในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่กำหนด ได้พบว่า การปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ การที่นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลป์ศึกษาบางรายวิชาได้ เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของไพศาล ไชยราบ (2534) เกี่ยวกับการศึกษาความไม่สอดคล้องของกิจกรรมการเรียนการสอนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวคือ กิจกรรมบางกิจกรรมที่เกี่ยวกับศิลป์ศึกษามีความไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง อาทิเช่น การใช้สื่อการสอนที่เป็นรูปภาพเกี่ยวกับ

ศาสนาพุทธ การวาดและปั้นรูปคนในวิชาศิลปะศึกษา เพราะถือว่าหลักการทางศาสนาอิสลามต้องปิดบังร่างกายของมนุษย์ (โทมัส ฮัมมิด อับดุลกาเดท, 2530) และศาสนาอิสลามมีการปฏิเสธในการเคารพรูปปั้น (เวียง สากรสินธุ์, 2521)

เมื่อพิจารณาข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ การที่นักเรียนนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดคุณค่าและระสนิยมที่ดี กล่าวคือ ครูผู้สอนมีความคิดเห็นว่านักเรียนไม่สามารถนำความรู้ที่ได้จากวิชาศิลปะศึกษามาใช้ในชีวิตประจำวันจึงเป็นข้อหนึ่งในจุดประสงค์เฉพาะในวิชาศิลปะศึกษา (วิรุฬ ตั้งเจริญ, 2526) ดังนั้นครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่คอยชี้แนะทางในการเรียนการสอนศิลปะศึกษา โดยครูผู้สอนจะต้องไม่คำนึงถึงเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียวแต่ควรคำนึงถึงทัศนคติของผู้เรียนในการเรียนศิลปะศึกษา การที่จะทำให้นักมีปฏิริยาโต้ตอบที่ดีต่อการสอนและสามารถนำศิลปะศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Hurwitz Michael Day, 1991) ครูผู้สอนจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะทำให้นักประสบความสำเร็จในการเรียนศิลปะศึกษา

ด้านหลักสูตร

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านหลักสูตรพบว่า มีสภาพการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการปฏิบัติด้านหลักสูตรที่มีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ การปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน และวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยในด้านครูผู้สอนศิลปะศึกษา กล่าวคือ ครูผู้สอนมีความพยายามที่จะปรับใช้หลักสูตรให้มีความเหมาะสม เพราะหลักสูตรก็คือ ประสบการณ์ที่ครูจัดให้กับนักเรียนให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้ และพัฒนาตนเองและหลักสูตรต้องตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียนด้วย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2521)

ข้อปฏิบัติด้านหลักสูตรที่มีระดับการปฏิบัติน้อย ได้แก่ ความสอดคล้องของหลักสูตรศิลปะศึกษากับศาสนาในท้องถิ่น หลักสูตรศิลปะศึกษามีกิจกรรมในหลักสูตร บางกิจกรรมที่มีผู้วิจัยไว้ว่าไม่สอดคล้องกับศาสนาในท้องถิ่น อาทิเช่น การวาดภาพคน การปั้นรูปคน การใช้สื่อการสอนบางประเภท (ไพศาล ไชยราบ, 2534) และสอดคล้องกับการที่ครูพยายามปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมในผลการวิจัยตอนต้น

นอกจากนี้ครูควรจะต้องเข้าใจถึงวัฒนธรรมของผู้เรียนเท่าความเข้าใจว่าการที่ผู้เรียนได้พบเห็น หรือสัมผัสสิ่งที่แตกต่างกันในชีวิตประจำวัน จะทำให้ผู้เรียนมีการแสดงออกทางศิลปะศึกษาที่แตกต่างกัน (McFee and Degge, 1979) เมื่อครูผู้สอนเข้าใจจุดนี้จึงควรเป็นผู้ที่ปรับ

ใช้กิจกรรมศิลปะศึกษาและหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลปะศึกษาได้โดยไม่มีความขัดแย้งกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ

ด้านการเตรียมการสอน

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านการเตรียมการสอนพบว่า มีสภาพการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการปฏิบัติด้านการเตรียมการสอนที่มีการปฏิบัติในระดับมาก ได้แก่ การศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางการสอนสอดคล้องกับคำกล่าวของ สุพิน บุญช่วงศ์ (2530) คือการเตรียมการสอนที่ดี จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจสิ่งที่จะสอน โดยเริ่มจากจุดประสงค์การเรียนรู้ เพราะจะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผล

ข้อปฏิบัติด้านการเตรียมการสอนที่มีระดับการปฏิบัติน้อย คือ เวลาในการเตรียมการสอนของครูศิลปะศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ กล่าวคือ ครูต้องรับผิดชอบในการสอนหลายรายวิชา จึงมีเวลาในการเตรียมการสอนน้อย เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษาจะรับหน้าที่เป็นครูประจำชั้นสอนในทุกๆ รายวิชา

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะศึกษา พบว่ามีสภาพการปฏิบัติโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ข้อปฏิบัติด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีระดับการปฏิบัติสูง ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่า ครูผู้สอนมีความพยายามในการที่จะทำให้การเรียนการสอนศิลปะศึกษามีความเหมาะสมกับท้องถิ่น สัมพันธ์ทั้งทางด้านหลักสูตรซึ่งครูผู้สอนได้มีความคิดเห็นในการที่จะปรับใช้หลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและวัฒนธรรมของท้องถิ่นในระดับการปฏิบัติสูงสุดเช่นกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ว่าสภาพการเรียนการสอนศิลปะศึกษาสำหรับเด็กนั้นน่าจะขึ้นอยู่กับตัวครูผู้สอนและโรงเรียน กล่าวคือ สภาพแวดล้อมของความเป็นอยู่มีผลกระทบบต่อการเรียนการสอน ในข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติสูงรองลงมาคือ กิจกรรมศิลปะศึกษาที่มีผลต่อวัฒนธรรมของผู้เรียนตามผลการวิจัย ได้แก่ กิจกรรมการปั้นและการแกะสลักอาจเป็นเพราะในหลักข้อห้ามใหญ่ ๆ ตามคัมภีร์อัล-กุรอาน มีการห้ามกราบไหว้รูปปั้น, วัตถุ, ต้นไม้, ดวงดาว, ดวงอาทิตย์, ดวงจันทร์ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2524) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพศาล ไชยราบ (2534)

เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดกับหลักศาสนา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้สอดคล้องข้อปฏิบัติเกี่ยวกับอุปสรรคของการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาในบางรายวิชาที่จัดเป็นข้อปฏิบัติที่อยู่ในระดับสูงกล่าวคือ ครูผู้สอนมีความเห็นว่าอุปสรรคในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษาอาจเป็นด้วยเรื่องของวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากภูมิภาคอื่น ๆ ความยึดมั่นในหลักศาสนาฝังลึกอยู่ในจิตใจ ทำให้ยากต่อการที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดของประชาชนในภูมิภาค (โหมฮัมหมัด อับดุลกาเดม, 2530)

ด้านการผลิตและใช้สื่อการสอน

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านการผลิตและใช้สื่อการสอนพบว่ามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติมาก คือ การพิจารณาเลือกใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับกิจกรรมศิลปศึกษาในแต่ละเนื้อหา สอดคล้องในหลักการใช้สื่อการสอนเกี่ยวกับการเลือกสื่อการสอน ให้ตรงกับเนื้อหากิจกรรมและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน (คณิส ไซยโธธา , 2535) อันจะส่งผลต่าที่ครูตั้งจุดประสงค์ไว้ (เลิศ อาเนนทนะ, 2526) นอกจากนี้ข้อปฏิบัติที่มีระดับการปฏิบัติสูงใกล้เคียงกันคือ การผลิตสื่อการสอนโดยมุ่งเน้นให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้ของเด็ก สอดคล้องกับการที่ วิรุฬ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวถึงการใช้สื่อการสอนให้ได้ผลดีนั้น ครูต้องรู้จักผลิตสื่อการสอนที่ดี และสื่อการสอนที่ดีนั้นควรมีความเหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้ของเด็ก

ข้อปฏิบัติที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดได้แก่ วัสดุที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอนในหัวข้อวัสดุที่ต้องจัดซื้อสอดคล้องกับความคิดเห็นแล้วขอเสนอแนะในการวิจัยเกี่ยวกับสื่อการสอน กล่าวคือ ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นว่าการขาดงบประมาณในการใช้ผลิตสื่อการสอนเนื่องจากโรงเรียนจัดงบประมาณให้ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังเสนอแนะให้ทางโรงเรียนมีการบริการสื่อการสอนอย่างเพียงพอ ต่อความต้องการของครูศิลปศึกษา

ด้านการวัดและประเมินผล

เมื่อพิจารณาในข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในด้านการวัด และประเมินผลทางศิลปศึกษา พบว่ามีการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางข้อปฏิบัติที่มีระดับการปฏิบัติมาก ได้แก่การวัดและประเมินผลโดยใช้เกณฑ์การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน และการตรวจผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ จากการศึกษาแผนการสอน และคู่มือครูเกี่ยวกับกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเฉพาะวิชาศิลปศึกษาพบว่าหลักสูตรได้กำหนดให้ใช้การวัดและประเมินผล โดยการสังเกตพฤติกรรมกับการตรวจผลงานภาคปฏิบัติเพราะ

จุดประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษา ไม่ได้เน้นที่ความรู้และความจำ แต่เป็นการเน้นให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ดำรงและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ โดยใช้กิจกรรมศิลปะ (กรมวิชาการ, 2526)

อภิปรายปัญหาการสอนศิลปศึกษา

ด้านครูผู้สอนศิลปศึกษา

เมื่อพิจารณาในข้อปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาด้านครูผู้สอนพบว่า มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับมาก คือ การจัดหา วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ให้พอเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะว่า โรงเรียนควรมีเครื่องมือ เครื่องใช้ เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้มีความพอเพียง นอกจากนี้ยังมีข้อที่มีระดับปัญหามาก คือ วิชาที่สอนตรงกับความรู้ความสามารถ จะเห็นได้ว่าจากสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีผู้ที่จบทางเอกศิลปศึกษาโดยตรงเพียงร้อยละ 26 เท่านั้นซึ่งนับว่ามีจำนวนน้อย อีกทั้งวิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งเน้นส่งเสริมศิลปนิสัยแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) อีกทั้งวิชาศิลปศึกษายังเป็นวิชาที่มีจุดประสงค์เฉพาะต่างจากวิชาอื่น กล่าวคือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีความสนใจ และแสดงออกตามความสามารถของตนเองมีความสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ให้รู้จักนำศิลปะมาใช้ให้เกิดคุณค่า และรสนิยมที่ดี (วิรุฬห์ ตั้งเจริญ, 2526) ดังจะเห็นได้ว่าจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษานี้แตกต่างจากวิชาอื่น ๆ ทั้งนี้จึงควรมีครูผู้สอนที่จบทางด้านนี้โดยเฉพาะ ซึ่งจะเข้าใจแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การขาดครูที่จบทางศิลปศึกษาโดยตรง จึงนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่น่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้น ส่วนในเรื่องของจำนวนครูศิลปศึกษาเพียงพอต่อจำนวนนักเรียนนั้นก็เป็นเรื่องสำคัญที่มีระดับปัญหาสูง กล่าวคือ จากการที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลและสอบถามถึงจำนวนครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูศิลปศึกษาเพียง 1-2 คนเท่านั้น ซึ่งนับว่าไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนจึงควรจะมีการแก้ไข ในการส่งเสริมในวิชาศิลปศึกษาให้มีครูผู้สอนเพียงพอกับจำนวนนักเรียน นอกจากนี้ความพร้อมในด้านอาคารบริการเอกสารทางศิลป

ศึกษา ก็มีปัญหาลูกอยู่ในระดับมาก ซึ่งตรงกับข้อเสนอนี้และความคิดเห็นที่ครูให้ไว้ว่า ควรมีคู่มือทางด้านศิลปศึกษาโดยเฉพาะที่มีความเข้าใจง่าย เพื่อให้ครูที่จบทางวิชาเอกอื่น ที่ต้องสอนในรายวิชาศิลปศึกษาทำการศึกษา และเข้าใจได้ง่าย สามารถถ่ายทอดและสอนผู้เรียนอย่างถูกต้องบรรลุตามจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา

ด้านนักเรียน

เมื่อพิจารณาข้อปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในด้านนักเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอนนั้นพบว่า ปัญหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อปัญหาที่มีปัญหาลูกอยู่ในระดับมากคือความสามารถของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีณ เทพลักษณ์ (2530) พบว่า การศึกษาในเขตการศึกษา 2 ซึ่งก็คือจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีระดับผลการเรียนอยู่ในทุกกลุ่มประสบการณ์ ต่ำกว่าเขตการศึกษาอื่นและการศึกษาสภาพการปฏิบัติ (ตารางที่ 3) พบว่าในด้านนักเรียนนั้นการที่นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมศิลปศึกษาได้ในบางรายวิชา เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงจึงอาจเป็นไปได้ว่าทำให้ระบบการเรียนการสอนศิลปศึกษา ในเขตชายแดนภาคใต้ เป็นไปโดยไม่บรรลุตามจุดประสงค์การเรียนการสอน และเกี่ยวกับการที่นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปศึกษาในบางรายวิชาได้เนื่องจากไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น ก็มีระดับปัญหาสูงเช่นกันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในสภาพการปฏิบัติที่กล่าวมาแล้วในตอนต้น เกี่ยวเนื่องกับผลการวิจัยของ ไพศาล ไชยราบ (2534) ทำการวิจัยเกี่ยวกับความไม่สอดคล้องของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ขัดกับหลักศาสนาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้านหลักสูตร

เมื่อพิจารณาข้อปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษาในด้านหลักสูตรตามการรับรู้ของครูผู้สอนพบว่า ปัญหาโดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อปฏิบัติที่มีปัญหาลูกอยู่ในระดับมากคือ ความสอดคล้องของหลักสูตรศิลปศึกษากับศาสนาอิสลาม ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ศาสนาอิสลามมีผลต่อจิตใจของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างมาก อีกทั้งศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีกฎบัญญัติที่เคร่งครัดและเป็นศาสนาที่มีผลต่อจิตใจผู้นับถือเป็นอย่างมาก โดยผู้นับถือศาสนาอิสลามจะมีความยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนาเป็นหลักในการดำรงชีวิตต่อปฏิบัติ เป็นศาสนกิจประจำวันอย่างเคร่งครัดและซึ้งลึกเข้าไปในจิตใจ (สมบุญ จารุวรรณ, 2532) ดังนั้นผลการ

วิจัยที่ออกมา เกี่ยวกับความไม่สอดคล้องของหลักสูตรศิลปศึกษากับศาสนาในท้องถิ่นจึงน่าจะเป็นไปได้ว่าเนื้อหาวิชาในหลักสูตรบางตอนยังมีความไม่สอดคล้องกับศาสนาในท้องถิ่น ตรงกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ครูผู้สอนศิลปศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ไว้ว่า เนื้อหาวิชาในหลักสูตรบางตอนยังไม่สอดคล้องกับสภาพวัฒนธรรมในท้องถิ่น (บางอย่างยังขัดกับความรู้สึกด้านวัฒนธรรม) และเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางตอนในหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ และข้อเสนอแนะที่น่าสนใจคือ ควรให้ครูผู้สอนในท้องถิ่นที่รับรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรด้วย

ด้านการเตรียมการสอน

เมื่อพิจารณาในข้อปัญหาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ในด้านการเตรียมการสอนของครูศิลปศึกษาพบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อปัญหาที่มีปัญหาอยู่ในระดับมากคือ เวลาในการเตรียมการสอนของครู ซึ่งสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติในด้านเวลาในการเตรียมการสอนของครู มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูที่มีความถี่สูงสุดคือ ครูผู้สอนส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษาสอนในหลายรายวิชาและยังมีหน้าที่ในโรงเรียน เช่น งานธุรการ งานพยาบาล ห้องสมุด สหกรณ์ ฯลฯ เมื่อมีการเตรียมการสอนก็จะเตรียมเฉพาะวิชาที่ทักษะเท่านั้น ในวิชาที่มีการปฏิบัติ ครูผู้สอนจึงไม่มีเวลาในการเรียนการสอน การขาดความรู้ทางศิลปศึกษาโดยตรงและมีภาระหน้าที่ประจำวันมาก จึงทำให้ครูไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนและส่งผลให้ครูขาดความมั่นใจในการสอน (บรรจง บุญการี, 2522) นอกจากนี้เห็นข้อที่มีระดับปัญหาสูงก็คือ เตรียมการสอนโดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่น่าสนใจ ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพราะจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นจังหวัดที่มีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม การแต่งกาย ภาษา และที่สำคัญคือ ศาสนาที่ผลต่อจิตใจผู้นับถืออย่างยิ่ง (เสถียร พันธ์รังสี, 2529)

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

เมื่อพิจารณาข้อปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อปัญหาที่มีระดับปัญหามากคือ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียน อาจกล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีนี้ต้องมีความเหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจของผู้เรียน และให้ผู้

เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรม นอกจากนั้นควรเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2537) กับวัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับสูงอาจเป็นเพราะวัฒนธรรมของผู้เรียนสอดคล้องกับกิจกรรมศิลปศึกษาบางเนื้อหา ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาที่มีระดับปัญหามาก ในกิจกรรมศิลปศึกษาคือการเขียนภาพระบายสี และการปั้นแกะสลัก ตามหลักข้อห้ามที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ศาสนาอิสลามมีความฝังลึกในจิตใจ กฎข้อห้ามบางข้อส่งผลต่อกิจกรรมศิลปศึกษา ตามผลการวิจัยของไพศาล ไชยราบ (2534) พบว่า สื่อการสอนบางชนิดที่มีรูปภาพเกี่ยวกับศาสนาอื่นที่ไม่ใช่ศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองและผู้เรียนจะเกิดการต่อต้าน เช่น รูปพระพุทธรูป รูปวัด และการวาดภาพคนซึ่งศาสนาอิสลามถือว่าคนต้องปิดบังร่างกายมิดชิด ถ้ามีการเห็นถึงอวัยวะภายนอกจะถือว่าเป็นบาปตามหลักศาสนา การเขียนลวดลายไทยก็เป็นกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักศาสนาเช่นกัน และการปั้นรูปคนถือเป็นสิ่งที่ไม่ดีหลักศาสนาอย่างยิ่งเพราะศาสนาอิสลามปฏิเสธการสร้างหรือการเคารพรูปปั้น (โมฮัมหมัด อับดุลกาเดท, 2530) และจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูที่น่าสนใจคือ การให้ครูผู้สอนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศิลปศึกษา เนื่องจากครูในท้องถิ่นจะทราบถึงสภาพและความต้องการที่แท้จริง เพราะได้รับจากประสบการณ์ตรง

ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน

เมื่อพิจารณาข้อปัญหาเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนตามการรับรู้ของครูผู้สอนพบว่า โดยส่วนรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีระดับปัญหาได้แก่ การสร้างหรือจัดหาทุนจำลอง หรือรูปภาพตัวอย่างที่ไม่ขัดกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการที่โรงเรียนมีความพร้อมของสื่อการสอน และอาคารสถานที่ที่มีระดับปัญหาอยู่ในระดับสูงคล้ายคลึงกับทุกภูมิภาค ดังนั้นใจของบรรจง บุญการี (2531) กล่าวถึงปัญหาในการผลิตสื่อการสอน ในด้านต่าง ๆ คือ ปัญหาด้านงบประมาณการผลิตเพราะโรงเรียนมีงบประมาณในการผลิตสื่อการสอนน้อย เนื่องจากต้องจัดซื้อและสนับสนุนในทุกกลุ่มประสบการณ์ ศิลปศึกษาเป็นกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ได้รับความสนใจน้อย และได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนน้อยเช่นกัน ปัญหาจากการผลิตคือ ครูขาดความรู้และทักษะในการผลิต เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบมาทางศิลปศึกษาโดยตรง จึงไม่มีความรู้ในการผลิตสื่อทางศิลปศึกษา นอกจากนี้ข้อปัญหาที่มีระดับสูงที่น่าสนใจก็คือ ปัญหาในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง สอดคล้องกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่ครูขาดความรู้ ในการผลิตสื่อการ

สอนศิลปศึกษาเนื่องจากครูไม่ได้จบทางวิชาศิลปศึกษาโดยตรง จึงควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อการสอน

ด้านการวัดและการประเมินผล

เมื่อพิจารณาข้อปัญหาต่าง ๆ ในด้านการวัดและประเมินผล พบว่ามีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหามากคือการให้นักเรียนอธิบายหรือนำเสนอผลงาน การให้ผู้เรียนเป็นผู้อธิบายหรือนำเสนอผลงานนั้น เป็นเกณฑ์ในการวัดและประเมินผลงานศิลปศึกษาข้อหนึ่ง นับเป็นข้อที่มีความสำคัญจากผลการวิจัยนี้อาจหมายถึง การที่นักเรียนไม่สามารถสื่อความหมายหรือนำเสนอผลงานของตนเองได้ดีเท่าที่ควร อาจเป็นผลจากวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้เรียน ที่มีผลต่อผลงานของนักเรียน (McFee and Degge, 1979) ดังนั้นครูจึงต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของผู้เรียน และต้องรู้ว่านักเรียนที่ตนเองสอนอยู่มีความสามารถอยู่ในระดับใด ครูต้องคอยชี้แนะเด็กตามความสามารถของเด็ก (ชวลิต ตวนแก้ว, สุดาวดี เหมทานนท์, 2526) ครูจะต้องมีความเข้าใจในความแตกต่างของงานที่เด็กสร้าง ซึ่งอาจเป็นผลจากความแตกต่างของสิ่งแวดล้อมของตัวเด็ก (McFee and Degge, 1979) จากที่ได้กล่าวมาแล้ว ครูจึงควรเป็นผู้ชี้แนะสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้นักเรียนจะได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติและเสนอผลงานของตนเองได้อย่างมีความเข้าใจร่วมกันทั้งผู้สอนและผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในเขตการศึกษาอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ เพื่อทราบถึงปัญหาการเรียนการสอนศิลปศึกษาและหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนในเขตการศึกษานั้น ๆ ให้มีความเหมาะสมต่อไป
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการเรียนการสอนศิลปศึกษาในเขตการศึกษาที่มีสภาพแวดล้อมแตกต่างไปจากเขตการศึกษานั้น ๆ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม
3. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนศิลปศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ

ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศที่มีความแตกต่างกัน เพื่อหาแนวทางในการปรับหลักสูตร และแนว
การสอนให้มีความสอดคล้องในทุกภูมิภาคของประเทศไทย